

N. A. BASKAKOV: *Russkie familii Tjurkskogo proishojdeniya* (Türk Kökenli Rus Soyadları) Moskva 1979 Glav. red. vost. Lit-rı izd-va "Nauka". 279 s.

Yazarın belirttiğine göre, tarih boyunca, Türk ve Slav dillerinin birbirini karşılıklı olarak etkilemesi o denli sürekli ve yoğun olmuştur ki, bu dillerin sözcük dağarcığı, deyimleri ve kısmen de fonetik ve gramerinde derin izler kalmıştır. Türk dillerinin sözcük dağarcığı, grameri ve fonetiğinde Rusça'dan alınmış söz ve deyimler üzerine çok sayıda incelemelere rastlanmasına karşın, Rus ve öteki Slav dillerinde bulunan, Türk dillerinden alınmış söz ve deyimler üstüne yeterli sayıda incelemeye rastlanmamaktadır. Türk fonetik ve gramerinin, Rus dilinin bazı lehçelerinin fonetik ve grameri üzerindeki etkisine ilişkin incelemeler yok denecek kadar azdır. Yazar, Rusça'da pek çok Türk kökenli soyadı bulunmasına karşın, bu soruna ilişkin özel bir incelemenin bugüne dek yapılmadığını belirtmektedir. İşte bu nedenle, söz konusu kitap bu alanda büyük bir boşluğu doldurmaktadır.

Kitap, Önsöz, geniş kapsamlı tarihsel ve filolojik inceleme niteliğindeki Giriş, 300 Türk kökenli Rus soyadını tarihsel ve etimolojik bakımdan ayrıntılarıyla inceleyen yazılar, bibliyografya ve soyadı dizininden oluşmaktadır. Yazar, Türk dünyasıyla ilişkileri bakımından soyadlarını 4 ana gruba ayırmaktadır: 1) Eski Oğuz ve Kıpçak soyundan ya da Altın Ordu ve Kazan, Kırım, Astrahan, Sibirya, vb. gibi daha sonraki Tatar hanlıklarından gelme kimselerin taşıdıkları Türk kökenli soyadları; 2) Batı Avrupa'dan gelme kimselerin taşıdıkları Türk kökenli soyadları; 3) Türk soyundan gelmeyen kimselerin taşıdıkları Türk kökenli soyadları; 4) Türk soyundan gelen kimselerin taşıdıkları Rus kökenli soyadları. 300 soyadını inceleyen yazılarda, kural olarak, o soyadın meydana gelişi ya da söz konusu soy atalarının, Altın Ordu'dan ya da Oğuz, Kıpçak, vb. gibi daha erken kavimlerden, ayrıca Altın Ordu'nun parçalanmasından sonra ortaya çıkan devletlerden gelme kimselerin Rus hizmetine geçiş tarihi belirtilerek, varolan soy kütüklerinden elde edilen kısa bilgiler verilmektedir. O soyun —soyadı sahibinin, öteki soy, aile ve soyadlarıyla olan ilişkileri saptanmaktadır. Daha sonra, o soyadını Türk dillerindeki sözcüklerle karşılaştırarak, ya da —Türk dillerine dışardan alınma bir sözcük olduğu takdirde—

dil kaynağını (Arapça, Farsça, Moğolca, vb.) belirleyerek, o soyadın kökeni saptanmaktadır. Sonuç olarak, yazar, o soyadın kökenine ilişkin kendi görüşünü vermektedir.

TÜTEN ÖZKAYA, Ph. D.